

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG KORMÁNYA

T/12722. számú

törvényjavaslat

a büntető jogszabályok módosításáról

**Előadó: Dr. Petrétei József
igazságügy-miniszter**

Budapest, 2004. november

2004. évi ... törvény
a büntető jogszabályok módosításáról

1. §

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (Btk.) 122. §-ának (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

"(1) E törvény alkalmazásában katona a Magyar Honvédség tényleges állományú, a Határőrség hivatásos és szerződéses állományú tagja, valamint a Rendőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagja."

2. §

A Btk. 122/A. §-a (1) bekezdésének *b*) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[A XX. fejezet rendelkezései szerint büntetendő az a katona, aki az ott meghatározott bűncselekményt]

"*b*) az Egyesült Nemzetek vagy más nemzetközi szervezet felkérésére külföldi hadműveleti területen végzett humanitárius tevékenység, békefenntartás vagy humanitárius művelet keretében, illetőleg egyéb külföldi szolgálat során más állam katonájával szemben"

[szolgálati feladat közös ellátása alatt követi el.]

3. §

A Btk. 122/B. §-ának helyébe a következő rendelkezés lép:

"122/B. § A XX. fejezet szerint büntetendő az a katona is, aki az ott meghatározott bűncselekményt a szövetséges fegyveres erőkben teljesített szolgálata során, illetve az Egyesült Nemzetek vagy más nemzetközi szervezet felkérésére külföldi hadműveleti területen végzett humanitárius tevékenység, békefenntartás vagy humanitárius művelet keretében követi el."

4. §

A Btk. 127. §-ának (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

"(1) Ha az elítélt a szolgálatban megtartható, katonai fogdában kell végrehajtani a katonára kiszabott, egy évet meg nem haladó szabadságvesztést a 44. §-ban meghatározott esetben."

5. §

A Btk. 132. §-ának helyébe a következő rendelkezés lép:

"132. § A szolgálati viszony megszüntetésének akkor van helye, ha az elkövető a szolgálatra méltatlanná vált."

6. §

(1) A Btk. 137. §-ának 2. pont *b*) alpontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[E törvény alkalmazásában közfeladatot ellátó személy:]

"*b*) a Magyar Honvédség szolgálati feladatot teljesítő katonája,"

(2) A Btk. 137. §-ának 10. pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[E törvény alkalmazásában]

"10. háború:

a) rendkívüli állapot, valamint az alkotmányos rend megdöntésére vagy a hatalom kizárólagos megszerzésére irányuló fegyveres cselekmények, továbbá az élet- és vagyonbiztonságot tömeges méretekben veszélyeztető, fegyveresen vagy felfegyverkezve elkövetett súlyos erőszakos cselekmények miatt elrendelt szükségállapot [Alkotmány 19. § (3) bek. *g*) és *h*) pontja, valamint *i*) pontjának első és második fordulata],

b) a XI. fejezet II. címében, illetve a XX. fejezetben meghatározott bűncselekmények esetében a Magyar Honvédség külföldi alkalmazása is [Alkotmány 19. § (3) bek. *j*) pontja];"

(3) A Btk. 137. §-a a következő 18. és 19. ponttal egészül ki:

[E törvény alkalmazásában]

"18. szövetséges fegyveres erő: a kölcsönös katonai segítségnyújtás kötelezettségét tartalmazó hatályos nemzetközi szerződés szerint a Magyar Köztársasággal szövetséges államok fegyveres erői, valamint az e szerződés alapján létrehozott közös katonai szervezetek,

19. külföldi hadműveleti területen végzett humanitárius tevékenységen, békefenntartáson, humanitárius műveleten a honvédelemről szóló törvényben meghatározott tevékenységet kell érteni."

7. §

A Btk. 154. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

"154. § (1) Aki a Magyar Köztársaság területén idegen fegyveres szervezetbe – szövetséges fegyveres erőn kívül – katonai szolgálatra, katonai érdekű egyéb szolgálatra toboroz, vagy ilyen szolgálatra vállalkozókat közvetít, büntetést követ el, és egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő az a magyar állampolgár, aki – szövetséges fegyveres erőn kívül – nemzetközi vagy nem nemzetközi fegyveres összeütközésben részt vevő idegen fegyveres szervezetbe önként belép, erre ajánlkozik, vagy ilyen fegyveres szervezetben kiképzésen vesz részt."

8. §

A Btk. 282/A. §-a (2) bekezdésének c) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt]

"c) a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek vagy a büntetés-végrehajtási szervezet létesítményében"

[követik el.]

9. §

A Btk. a XIX. fejezet jelenlegi címét követően a következő 333/A. §-sal egészül ki:

"333/A. § E fejezet rendelkezéseit megelőző védelmi helyzetben és rendkívüli állapotban bevezetett hadkötelezettség elrendelését követően kell alkalmazni."

10. §

A Btk. 334. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

"334. § (1) Az a hadköteles, aki katonai bevonulási kötelezettségének nem tesz eleget, büntetést követően egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki a bűncselekményt gondatlanságból követi el, vétség miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő."

11. §

A Btk. 335. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

"335. § (1) Az a hadköteles, aki abból a célból, hogy a katonai szolgálat alól kivonja magát, jelentkezési vagy bevonulási kötelezettségének nem tesz eleget, büntettet követ el, és öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az a hadköteles, aki az (1) bekezdésben meghatározott célból

a) testét megcsonkítja, egészségét károsítja, vagy megtevesztő magatartást tanúsít,

b) engedély nélkül külföldre távozik vagy tartósan külföldön marad,

öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő."

12. §

A Btk. 336. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

"336. § Az a hadköteles, aki katonai szolgálatának teljesítését megtagadja, büntettet követ el, és öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő."

13. §

A Btk. 336/A. §-ának helyébe a következő rendelkezés lép:

"336/A. § (1) Az a polgári szolgálat teljesítésére engedélyt kapott személy, aki megjelenési kötelezettségének nem tesz eleget, büntettet követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Ha az (1) bekezdésben meghatározott személy abból a célból, hogy a polgári szolgálat teljesítése alól végleg kivonja magát,

a) jelentkezési vagy megjelenési kötelezettségének nem tesz eleget, ebből a célból testét megcsonkítja, egészségét károsítja, vagy megtevesztő magatartást tanúsít, két évtől nyolc évig,

b) engedély nélkül külföldre távozik vagy tartósan külföldön marad, öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Aki az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt azért követi el, hogy polgári szolgálatának teljesítése alól ideiglenesen kivonja magát, büntett miatt egy évtől öt évig, ha az ideiglenes kivonás tartama meghaladja a hat napot, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő."

14. §

A Btk. 336/B. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

"336/B. § Az a polgári szolgálat teljesítésére engedélyt kapott személy, aki a polgári szolgálat teljesítését megtagadja, öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő."

15. §

A Btk. 337. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

"337. § Az a hadköteles, aki megjelenési kötelezettségének nem tesz eleget, büntettet követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő."

16. §

A Btk. 338. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

"338. § (1) Aki olyan cselekményt követ el, amelynek célja annak megghiúsítása, hogy a hadköteles a 334. §-ban, 336/A. §-ban, 336/B. §-ban, illetve a 337. §-ban megjelölt kötelezettségét teljesítse, büntettet követ el, és az e §-okban meghatározott büntetéssel büntetendő."

(2) Aki olyan cselekményt követ el, amelynek célja, hogy hadkötelest a 335. §-ban meghatározott módon a katonai szolgálat alól kivonjon, az ott írt megkülönböztetés szerint büntetendő."

17. §

A Btk. 339. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

"339. § (1) Aki a polgári védelmi szolgálatát nem látja el, büntettet követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő."

(2) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekmény súlyos veszélyt idéz elő."

(3) Aki a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt gondatlanságból követi el, vétség miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő."

18. §

A Btk. 341. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

"341. § Aki gazdasági vagy anyagi szolgáltatásban álló honvédelmi kötelezettségét súlyosan megszegi vagy kijátssza, büntettet követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő."

19. §

A Btk. 368. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

"368. § E fejezet alkalmazásában harchelyzeten a Magyar Honvédség katonai szervezetének külföldi alkalmazását is érteni kell."

20. §

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.) 470. §-a (1) bekezdésének *b)* és *c)* pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[Katonai büntetőeljárásnak van helye]

"*b)* a Magyar Honvédség tényleges állományú tagja által elkövetett bármely bűncselekmény,

c) a Határőrség, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, valamint a büntetés-végrehajtási szervezet hivatásos állományú tagja által a szolgálati helyen, illetőleg a szolgálattal összefüggésben elkövetett más bűncselekmény,"

[esetén.]

21. §

A Be. 478. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

"478. § (1) A katonai szolgálatot teljesítő tanú különösen indokolt esetben kérheti más szolgálati helyre történő vezénylését vagy áthelyezését. A kérelemről a vádirat benyújtásáig a katonai ügyész, azt követően a bíróság határoz. A kérelem elutasítása ellen a tanú jogorvoslattal élhet.

(2) A vezénylést, illetve az áthelyezést az illetékes személyügyi szerv a határozat kézbesítésétől számított hetvenkét órán belül hajtja végre."

22. §

A Be. 481. §-ának (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

"(1) A Magyar Honvédség tényleges állományú tagjának előzetes letartóztatása kivételesen, a bíróság határozata alapján legfeljebb harminc napig – ha a nyomozási cselekmény elvégzése ezt indokoltá teszi, a katonai ügyész határozata alapján kétszer, alkalmanként legfeljebb tizenöt napig – helyőrségi fogdában is végrehajtható."

23. §

A Be. 591. §-ának (6) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

"(6) Az (1)–(4) bekezdésben meghatározott feltételek esetén sincs helye az elhalasztásnak, ha az súlyosan veszélyeztetné a közbiztonságot vagy a közrendet, illetve ha az elítélt szökésétől vagy elrejtőzésétől kell tartani."

24. §

(1) A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény (Sztv.) 30. §-a (1) bekezdésének első mondata helyébe a következő rendelkezés lép:

"A fegyveres szervek (honvédség, határőrség, rendőrség, polgári védelem, vám- és pénzügyőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, állami és hivatásos önkormányzati tűzoltóság, polgári nemzetbiztonsági szolgálatok) hivatásos (szerződéses) állományú tagja által a szolgálati viszony tartama alatt a szolgálati helyen, illetőleg a szolgálattal összefüggésben elkövetett szabálysértést fegyelmi eljárás keretében kell elbírálni."

(2) Az Sztv. 30. §-ának (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

"(3) Ha az (1) bekezdésben meghatározott személlyel együtt polgári személlyel szemben is szabálysértési eljárást kell indítani, az eljárást a szabálysértési hatóság folytatja le. A felelősség megállapítását követően a szabálysértési hatóság fegyelmi fenytetés kiszabása végett megkeresi a fegyveres szerv illetékes előljáróját."

25. §

A büntetések és az intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendelet (Bv. tvr.) 55. §-ának (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

"(3) A szabadságvesztés végrehajtása alatt a hivatásos és a szerződéses állományú elítélteket is el kell különíteni egymástól."

26. §

A Bv. tvr. 58. §-a (1) bekezdésének második mondata helyébe a következő rendelkezés lép:

"Különös gondot kell fordítani az elítéltek szakmai ismereteinek szinten tartására, illetve fejlesztésére, továbbá arra, hogy az elítéltek az alakulatukkal való kapcsolatukat fenntartsák és fejlesszék."

27. §

A Bv. tvr. 66. §-ának (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

"(1) Ha az elítélt gyermekgondozási díjban, illetőleg gyermekgondozási segélyben részesül, a büntetést kiszabó bíróság a közérdekű munka végrehajtásának megkezdésére halasztást engedélyez; illetőleg a büntetés-végrehajtási bíró a közérdekű munka végrehajtását félbeszakítja; a halasztás vagy félbeszakítás időtartama egy év."

28. §

Ez a törvény 2005. január 1. napján lép hatályba, ezzel egyidejűleg

a) a Btk. 122. §-ának (3) bekezdése, 122/A. §-a (1) bekezdésének a) pontjából és 148. §-ából a "(368. §)" szövegrész, 263/A. §-a (4) bekezdésének c) pontja, 336/C. §-a az azt megelőző alcímmel,

b) a Be. 137. §-ának (4) bekezdéséből a "hivatásos és szerződéses állományú" szövegrész, a 207. §-a (2) bekezdésének a) pontjában és a 210. §-a (1) bekezdésének a) pontjában a zárójelben lévő törvényhelyek felsorolásából a "483. §," szövegrész, 483. §-a, 489. §-ának c) pontja, 491. §-a, 591. §-ának (5) bekezdése és a 604. §-a (4) bekezdésének a) pontjából a "a szoros felügyelet alá helyezés végrehajtási szabályait, valamint" szövegrész,

c) a fogságfenyítés bírósági felülvizsgálatáról szóló 1994. évi XCIII. törvény,

d) a Bv. tvr. 66. §-ának (2) bekezdéséből az "az elítélt a szolgálatból leszerel, illetve" szövegrész és a 66. § (3) bekezdésének a) pontja, valamint

e) az 1996. évi XLIII. törvény 332. §-ának (5) bekezdése, az 1998. évi LXXXVII. törvény 32., 33. és 81. §-a, a 2001. évi CXXI. törvény 18. §-a, a 2002. évi I. törvény 232. §-ának (1) bekezdése, 239. §-a, 243. §-a és a 2003. évi XIV. törvény 33. §-ának (2) bekezdése

a hatályát veszti.

INDOKOLÁS

a büntető jogszabályok módosításáról szóló törvényjavaslatához

Általános Indokolás

1. Az Országgyűlés a 2004. november 8-i ülésnapján elfogadta az önkéntes haderő kialakításához szükséges Alkotmánymódosítást, valamint a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló törvényt. Az önkéntes haderőre történő áttérés érinti a büntető jogszabályokat is, ezért ez a törvényjavaslat (a továbbiakban: Javaslat) elvégzi a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvénynek (Btk.), a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvénynek (Be.), a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvénynek (Sztv.), valamint a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendeletnek (Bv. tvr.) az önkéntes haderőre való áttéréssel szükségképpen együtt járó módosítását.

A Javaslat rendelkezéseinek lényege abban foglalható össze, hogy a hadkötelezettség békeidőben történő megszüntetése miatt egyrészt szükséges a Btk.-nak a katonákra vonatkozó általános részi rendelkezéseit magába foglaló VIII. fejezetének egyes szabályait, másrészt a Btk.-nak a honvédelmi kötelezettség elleni bűncselekményeket tartalmazó XIX. fejezetét átalakítani, ezzel egyidejűleg pedig a Btk. további rendelkezéseit is módosítani szükséges, egyrészt az elfogadott Alkotmánymódosításra, másrészt a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló új törvényre (a továbbiakban: új Hvt.) figyelemmel.

A büntető anyagi jogi változásokkal egyidejűleg a sorkötelezettség megszűnése miatt szükségképpen módosítani kell a büntetőeljárás, a büntetés-végrehajtási és a szabálysértési jogi rendelkezéseket is.

2. Az új Hvt. XIV. Fejezete, ezen belül is a 178. §-ának (1) és (2) bekezdése, valamint 184. §-ának (2) bekezdése adja meg az elvi lehetőséget arra, hogy minősített helyzetben a Honvédelmi Tanács, illetőleg a Köztársaság Elnöke a Btk.-tól, a Be.-től és a jelenleg hatályos Bv. tvr.-től rendeleti úton eltérő büntető szabályokat állapítson meg. Az új Hvt. az igazságszolgáltatás körébe tartozó ezen rendkívüli intézkedéseket csak hadiállapot (rendkívüli állapot) és szükségállapot idejére teszi bevezethetővé. A hadkötelezettség háború idején történő visszaállítása esetén az akkor követendő sajátos büntetőjogi rendelkezéseket tehát a minősített helyzetben bevezetendő rendeleti szabályok állapíthatják meg.

3. A büntető jogszabályok módosítása a sorkötelezettség és a békeidejű honvédelmi kötelezettségek rendszerének, illetve a Határőrség fegyveres erőként való meghatározásának megszűnése miatt szükséges. Ennek folytán a Btk. honvédelmi kötelezettségek elleni bűncselekményeket tartalmazó XIX. fejezete a jövőben békeidőben nem lesz alkalmazható, tehát ilyen bűncselekmények miatt nem indul eljárás (2003-ban egyébként 347 ilyen büntetőeljárás indult).

A sorkötelezettség megszűnése miatt a jövőben a Btk. XX. fejezete szerinti katonai bűncselekményt sorállományú katonák értelemszerűen nem követnek majd

el, így a katonai bűncselekmények miatt indult büntetőeljárások száma a jövőben csökkenni fog. A Magyar Honvédség tekintetében, ahol a Javaslat továbbra is a teljes katonai büntetőeljárási hatáskörrel számol, némi ügycsökkenés mindenképpen várható. A katonai bűncselekmények vonatkozásában 2003-hoz képest a sorkatonaság megszüntetésével számos katonai bűncselekmény és emiatt mintegy 140 elkövető felelősségre vonására nem lesz szükség. A katonai bűncselekmények száma nem csupán a honvédség létszámának csökkenéséből adódik, de az évek óta jelentkező trend is ezt mutatja. Ugyanakkor a katonai bűncselekmények elkövetői számának csökkenése nem feltétlenül hozza magával az összes katonai bűncselekmény jelentős változását, mert a sorkatonák feladatainak jó részét a hivatásos és a szerződéses állományoknak kell átvenni.

Az adatok azt igazolják, hogy a katonai bűncselekmények szinte évtizedes tendenciájú csökkenése mellett a köztörvényi bűncselekmények száma nemcsak hogy nem lett kevesebb, sőt a bűncselekmények struktúrájában évről évre arányuk növekedett. Ez független volt attól, hogy a Magyar Honvédség létszáma miként alakult. Így tehát, a mintegy 1800 fő sorkatona leszerelése akkor sem okoz érdemi változást a katonai büntetőeljárásra tartozó ügyek számában, ha ennek hatását a köztörvényi bűncselekmények tekintetében is figyelembe lehet venni. A Határőrséget illetően a Javaslat eleve azzal számol, hogy az Alkotmány módosítása folytán a szervezet nem a fegyveres erők része. E testület hivatásos, szerződéses állományának tagjai – a Javaslat szerint – a jövőben kizárólag a szolgálati helyen, illetve a szolgálattal összefüggésben elkövetett bűncselekmény elkövetése miatt tartoznának a katonai büntetőeljárás hatálya alá. A statisztikai adatok szerint a magánéletben elkövetett bűncselekmények nem jelentik szignifikáns részét a katonai büntetőeljárásnak.

Részletes Indokolás

Az 1. §-hoz

A Javaslat módosítja a Btk.-nak a katona fogalmát meghatározó rendelkezését, amely azzal függ össze, hogy az Alkotmány módosítása szerint a fegyveres erők gyűjtőfogalma megszűnik, és a Határőrség a jövőben rendvédelmi szerv lesz. Ez a közjogi változás azonban a Javaslat szerint nem hat ki arra, hogy a Határőrség hivatásos és szerződéses állományú tagja továbbra is – büntetőjogi értelemben – katona maradjon.

A 2. §-hoz

A Btk. 122/A. §-a (1) bekezdésének b) pontja az Egyesült Nemzetek vagy más nemzetközi szervezet felkérésére külföldi hadműveleti területen végzett humanitárius vagy békefenntartó tevékenység keretében, illetőleg egyéb külföldi szolgálat során más állam katonájával szemben elkövetett, a Btk. XX. fejezetének valamely törvényi tényállását magyar katona által megvalósító cselekményt rendeli büntetni. A Javaslat az új Hvt. 204. §-a (1) bekezdésében meghatározott értelmező rendelkezések alapján ezt a rendelkezést módosítja, illetve egészíti ki a humanitárius művelet felsoro-

lással. A külföldi hadműveleti területen végzett humanitárius tevékenység, a békefenntartás és a humanitárius művelet fogalmaira értelemszerűen az új Hvt. szerinti értelmező rendelkezéseket kell alkalmazni.

A 3. §-hoz

A Javaslat – a 2. §-hoz fűzött indokok alapján – módosítja a Btk. 122/B. §-ának szövegét is. Míg a Btk. 122/A. §-a az olyan katonai bűncselekményeket rendeli büntetni, amelyet valamely konkrét (meghatározott) sértett sérelmére követ el a katoná, a Btk. 122/B. §-a azon katonai bűncselekmények tekintetében tágítja ki a Btk. alkalmazási körét, amelyeknek meghatározott sértettje nincs, hanem közvetlenül a katonai szolgálati rendet, a függelmi viszonyokat sérti vagy veszélyezteti.

A 4. §-hoz

A Btk. 127. §-a szerint, ha a katona elkövető a szolgálatban megtartható, katonai fogdában kell végrehajtani a hivatásos, szerződéses és a sorállományú katonára kiszabott, egy évet meg nem haladó fogházbüntetést. A katonai fogdában végrehajtandó fogházbüntetés kiszabása esetén az elítélt szolgálati viszonya – pusztán amiatt, hogy végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték – nem szűnik meg, büntetése letöltése után a szolgálatot folytathatja. A hadkötelezettség megszűnése miatt a jövőben a hadköteles (sorállományú) katonára utalni a Btk. szövegében szükségtelen, ezért a Javaslat a Btk. 127. §-ának (1) bekezdéséből törli az állományviszonyra történő valamennyi utalást.

E rendelkezés módosítása nem érinti a katonai fogda jogintézményét, mint a tényleges katonákra kiszabható szabadságvesztési végrehajtási formát, amely továbbra is fennmarad.

Az 5. §-hoz

A Btk. 132. §-a szerinti szolgálati viszony megszüntetése olyan katonai mellékbüntetés, amelyet a bíróság akkor alkalmaz, ha az elkövető a szolgálatra méltatlanná vált ugyan, azonban valamilyen körülmény nem indokolja sem a közügyektől eltiltás, sem a lefokozás kimondását. A szolgálati viszony megszüntetése egyébként önállóan, főbüntetés helyett is alkalmazható mellékbüntetés, amelyet már a hatályos törvény értelmében is csak értelemszerűen hivatásos és szerződéses állományú katonával szemben lehet kiszabni, az önkéntes haderőre történő áttérés ezen nem változtat. A Javaslat az állományviszonyokra utaló szövegrészt, minthogy azt a törvényben a továbbiakban szerepeltetni szükségtelen, törli a Btk.-ból.

A 6. §-hoz

A Javaslat módosítja a Btk. értelmező rendelkezései közül a közfeladatot ellátó személyek felsorolásánál a katona meghatározását, valamint a háború fogalmát, és új értelmező rendelkezéseket is beiktat a törvénybe.

1. A Btk. 137. §-a 2. pontjának b) alpontja szerint a biztonsági feladatot teljesítő katona közfeladatot ellátó személy. Ez a rendelkezés, bár a gyakorlatban ez alkalmazási gondot nem okozott, hibás: egyrészt a Btk. 122. §-ának (1) bekezdése szerint a katona fogalma alatt az említett törvényhelyben felsorolt személyeket kell érteni, másrészt a biztonsági feladat fogalma nem szerepel a Btk.-ban, így az bizonytalan tartalmú meghatározás. A Javaslat ezért a kérdéses rendelkezést akként módosítja, hogy közfeladatot ellátó személyként a Magyar Honvédség szolgálati feladatot teljesítő katonáját határozza meg. Ez egyrészt azt jelenti, hogy a Btk. 122. §-ának (1) bekezdése szerinti, többi, katonának minősülő személy nem "közfeladatot ellátó" személy, mert pl. a rendőrség, a határőrség vagy a büntetés-végrehajtási szervezet hivatásos állományú tagja, akiknek a reájuk vonatkozó törvények szerint az állampolgárokkal szemben intézkedési joga van. Egyébként e személyi kör a Btk. 137. §-ának 1. k) alpontja alapján "hivatalos személy" (ha pedig intézkedési joguk nincs, akkor a fokozott büntetőjogi védelmet, illetve a speciális büntetőjogi alanyiságot nem indokolja semmilyen körülmény). Másrészt a Javaslat azzal, hogy "biztonsági feladat" helyett a "szolgálati feladatot" teljesítő katonában határozza meg a közfeladatot ellátó személy fogalmát, kifejezi azt, hogy külső szemlélőben annak tudata szükséges, hogy a katona szolgálati feladatot lát el – a biztonsági feladat teljesítésének felismerése ugyanis az állampolgároktól, a külső szemlélőktől nem várható el, ellentétben azzal, ha a Magyar Honvédség katonája szolgálati feladatot lát el. Természetesen, ez a minősítés a Magyar Honvédség katonáját csak olyan személyekkel szemben illeti meg, akik maguk nem katonák: ez utóbbiak és a szolgálati feladatot ellátó katona viszonylatában a "szolgálati közeg" minősítés (Btk. 355. §) állapítható meg.

2. A Btk. jelenlegi (137. § 10. pont) rendelkezése a háború büntetőjogi fogalmáról nem felel meg az alkotmányossági követelményeknek, nincs összhangban sem az Alkotmány tételes rendelkezéseivel, sem az Alkotmánybíróság normavilágosságra (jogbiztonságra) vonatkozó követelményeivel. Ezért a Javaslat a háborút az Alkotmány szerinti rendkívüli állapot és szükségállapot fogalmaival határozza meg (ide nem értve az ipari szerencsétlenség miatt kihirdetett szükségállapotot). A Btk. XI. fejezetének II. címe tartalmazza a háborús bűncselekményeket. E bűncselekményeket, valamint a Btk. XX. fejezete szerinti egyes katonai bűncselekményeket csak háború idején lehet elkövetni, illetőleg a háború idején történő elkövetés az egyes katonai bűncselekmények esetében minősített eset. E fejezetek alkalmazásában indokolt, hogy ne csak az Alkotmány szerinti minősített helyzetek, hanem az az állapot is a háború fogalma alá tartozzék, amikor a Magyar Honvédség külföldi alkalmazásáról döntött az Országgyűlés. Fontos megjegyezni, hogy az "alkalmazás" alatt a Magyar Honvédség rendeltetésszerű használatát, azaz a harctevékenységet kell érteni [új Hvt. 204. § (1) bek. a) pont].

3. A Javaslat kodifikációs szempontok miatt – érdemi szövegmódosítás nélkül – a Btk. 137. §-ának új 18. pontjába illeszti be a jelenleg a 368. §-ban szereplő értelmező rendelkezést a szövetséges fegyveres erőről. Ennek oka az, hogy nemcsak a Btk. a XX. fejezete, hanem a törvény más fejezetei tekintetében is alkalmazandó ez a fogalom.

4. Egyúttal a Javaslat a Btk. 137. §-a új 19. pontjának beiktatásával új értelmező rendelkezést ad a Btk. VIII. fejezetében meghatározott egyes fogalmakra is, az új Hvt. megfelelő meghatározásait hívva fel. A rendelkezés szerint külföldi hadműve-

leti területen végzett humanitárius tevékenységen, békefenntartáson, humanitárius műveleten a honvédelemről szóló törvényben meghatározott tevékenységet kell érteni.

A 7. §-hoz

1. A Javaslat módosítja a Btk. 154. §-ába felvett tiltott toborzás büntettének tényállását. A módosítás egyrészt egyértelművé teszi: a Magyar Köztársasággal szövetséges fegyveres erő szervezetébe történő toborzás esetén nem lehet alkalmazni ezt a törvényi tényállást. Másrészt a módosítás új (2) bekezdést iktat be a tényállásba, amely azt a magyar állampolgárt rendeli büntetni, aki szövetséges fegyveres erőn kívül nemzetközi vagy nem nemzetközi fegyveres összeütközésben részt vevő idegen fegyveres szervezetbe önként belép, erre ajánlkozik, vagy ilyen fegyveres szervezetben kiképzésen vesz részt.

2. Az Egyesült Nemzetek keretében, 1989. december 4-én New Yorkban, a zsoldosok toborzása, felhasználása, finanszírozása és kiképzése tárgyában elfogadott nemzetközi Egyezmény meghatározza a zsoldos fogalmát, és azokat a büntetendő cselekményeket, amelyeket az Egyezményben részes államok a cselekmény súlyának megfelelő szankcióval kötelesek sújtani. Az Egyezmény 2. cikke értelmében bűncselekményt követ el az, aki zsoldosokat toboroz, felhasznál, finanszíroz, vagy őket kiképz. Bűncselekményt követ el ugyanakkor az Egyezmény 3. cikke értelmében az a zsoldos, aki közvetlenül részt vesz több személlyel szembeni erőszak alkalmazásában.

A zsoldos meghatározását az Egyezmény 1. cikkének 1. bekezdése adja meg: eszerint zsoldosnak minősül az a személy, akit belföldön vagy külföldön, kifejezetten fegyveres összeütközésben való részvétel céljából toboroztak; az erőszakos cselekményekben haszonszerzés végett vesz részt, és az összeütközésben részt vevő állam ténylegesen olyan összeget vagy előnyt ígért vagy juttatott neki, amely lényegesen meghaladja az állam fegyveres szervezete tagjaként hasonló rangban, hasonló szolgálatot ellátó személynek juttatott összeget; továbbá nem a konfliktusban részt vevő állam állampolgára vagy lakosa (ideértve az ellenőrzés alatt tartott területek lakosait is), nem tagja az összeütközésben részt vevő állam fegyveres szervezetének, és nem harmadik állam által a fegyveres szervezet tagjaként, hivatalos szolgálat teljesítése céljából küldött személy. Az Egyezmény 1. cikkének 2. bekezdése a zsoldos fogalmát kiterjeszti azon személyekre, akiket belföldön vagy külföldön, kifejezetten több személlyel szemben alkalmazandó olyan erőszakos cselekményekben való részvétel érdekében toboroztak, amelynek célja valamely kormány eltávolítása, vagy az alkotmányos rend más módon való megdöntése, valamely állam integritásának megsemmisítése; feltéve, hogy e személy jelentős haszon reményében vesz részt e cselekményekben, és valóban kapott vagyoni jellegű juttatást, vagy ennek ígérését, továbbá nem harmadik személy kiküldöttjeként teljesít hivatalos szolgálatot, és nem tagja azon állam fegyveres szervezetének, amelyben a cselekményt véghezviszik. Az Egyezmény 4. cikke értelmében a bűnrészes is büntetendő.

A Javaslat az Egyezmény 2. és 4. cikkére tekintettel a toborzást és ennek elősegítését, vagyis a közvetítést rendeli büntetni. Az idegen fegyveres szervezetbe való önkéntes belépés, erre való ajánlkozás, vagy ilyen fegyveres szervezetben kikép-

zésen való részvétel az Egyezmény 1. cikkének meghatározásán belül esik. Bár az Egyezmény a zsoldosok esetében a bűncselekményi kört azokra az esetekre szűkíti, amikor az erőszakos cselekményekben ténylegesen részt vesznek, a Btk.-ban mégis indokolt a toborzásban részt vevő mindkét fél cselekményét, azaz a "munkaadót" vagy közvetítőt és a zsoldosnak ajánlkozó személyt is büntetni.

A 8. §-hoz

A Btk. 282/A. §-a (2) bekezdésének c) pontja a kínálással, átadással, forgalomba hozással vagy kereskedéssel elkövetett kábítószerrel visszaélés azon esetét rendeli súlyosabban büntetni, ha a bűncselekményt a fegyveres erők, a rendvédelmi szervek vagy a büntetés-végrehajtási szervezet létesítményében követik el. Figyelemmel arra, hogy az Alkotmány módosítása folytán a fegyveres erők gyűjtőfogalma megszűnik, a Javaslát ezt a kifejezést a Magyar Honvédség fogalomra cseréli ki.

A 9–18. §-hoz

1. Az új Hvt. az Alkotmány módosításával összhangban békeidőben megszünteti a hadkötelezettséget. Fenntartja azonban azt hadiállapotban, valamint a megelőző védelmi helyzetben, ha azt az Országgyűlés elrendeli.

A fejezet alkalmazhatósági körét le kell szűkíteni a megelőző védelmi helyzetben és a rendkívüli állapotban bevezetett hadkötelezettség elrendelését követő időszakra, a fejezetbe foglalt bűncselekmények normaszövegét pedig úgy kell átalakítani, hogy azokból kerüljön ki a háború idején történő elkövetés, mint minősített eset, figyelemmel arra, hogy a jövőben az e fejezetbe foglalt bűncselekményeket csak az Alkotmány szerinti minősített helyzetekben lehet elkövetni.

Ezért a Javaslát 9. §-a a Btk. XIX. fejezetébe egy új rendelkezést iktat be, amely szerint a Btk.-nak a honvédelmi kötelezettség elleni bűncselekményekről szóló fejezetének rendelkezéseit megelőző védelmi helyzetben és rendkívüli állapotban bevezetett hadkötelezettség elrendelését követően lehet alkalmazni. Ez a megoldás összhangban van az Alkotmány módosított 70/H. §-ának (2) bekezdésével, amely szerint a hadkötelezettség a Magyar Köztársaság területén lakóhellyel rendelkező, nagykorú magyar állampolgárokat rendkívüli állapot idején vagy – ha az Országgyűlés ezt a jelenlévő képviselők kétharmadával elrendeli – a megelőző védelmi helyzetben terheli. Magáról a megelőző védelmi helyzetről az Alkotmány 19. §-a (3) bekezdésének új n) pontja rendelkezik.

2. A Javaslát egyébként a fejezetben meghatározott bűncselekmények törvényi tényállásait – egy kivételével – nem módosítja. A kivétel a polgári szolgálat alóli kibúvás, ahol a jelenleg három szakaszba foglalt rendelkezéseket a Javaslát egyszerűsíti, és közelíti a (háború idején elkövetett) katonai szolgálat alóli kibúvás vagy szolgálatmegtagadás büntetési tételeihez.

A 19. §-hoz

A Javaslat a Btk. 368. §-a helyébe új értelmező rendelkezést iktat be, mely szerint a Btk. XX. fejezetébe felvett katonai bűncselekmények alkalmazásában a Btk. eredeti szövege szerinti harchelyzeten a Magyar Honvédség szervezetének külföldi alkalmazását is érteni kell. A rendelkezés indoka, hogy a Magyar Honvédség külföldi alkalmazása során a magyar katonák ténylegesen harci körülmények között hajtják végre szolgálati feladataikat, ezért indokolt, hogy a külföldi alkalmazás során a Btk. szigorúbb rendelkezései érvényesüljenek. Itt is fontos hangsúlyozni, hogy az "alkalmazás" alatt nem az egyszerű külföldi jelenlétet (pl. gyakorlatozást vagy állomásozást), hanem a Magyar Honvédség rendeltetésszerű használatát, azaz a harctevékenységet kell érteni [új Hvt. 204. § (1) bek. a) pont].

A 20. §-hoz

A Javaslat módosítja a Be.-nek a katonai büntetőeljárás hatályára vonatkozó rendelkezését. Ez egyrészt szükségszerűen fakad abból, hogy az Alkotmány módosítása szerint a fegyveres erők mint gyűjtőfogalom megszűnik, és a jövőben a Határőrség rendvédelmi szervvé válik. Ezért a Be. 470. §-a (1) bekezdésének jelenlegi b) és c) pontja módosításra szorul.

A jövőben is indokolt fenntartani azt a jogi állapotot, miszerint a Magyar Honvédség tényleges katonai (hivatásos, szerződéses) állományú tagja által megvalósított minden bűncselekmény katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozik.

Azzal, hogy a Határőrség fegyveres erőből rendvédelmi szervvé válik, indokolt, hogy a Határőrség is ossza a többi rendvédelmi szerv sorsát a katonai büntetőeljárás hatályát illetően. A hatályos törvény a rendvédelmi szervek tekintetében – a rendőrség kivételével – a katonai büntetőeljárás hatályát az e szervezetek tagjai által elkövetett katonai bűncselekmények mellett a szolgálati helyen, illetőleg a szolgálattal összefüggésben elkövetett más bűncselekményekre ismeri el. A Javaslat tehát a Határőrség esetében is ezt a rendezőelvet követi, és a Határőrség hivatásos és szerződéses állományú tagjai által elkövetett nem katonai, és nem a szolgálati helyen, illetve a szolgálattal össze nem függő bűncselekmények esetén a katonai büntetőeljárás hatályát megszünteti.

A 21. §-hoz

A Javaslat módosítja a Be. 478. §-ába foglalt azon speciális katonai tanúvédelmi szabályt, amely a vezénylés, illetve az áthelyezés lehetőségét biztosítja tanúvédelmi szempontok alapján. A jövőben ezt az intézkedést a szerződéses és a hivatásos katonák esetén is el lehet rendelni.

A 22. §-hoz

A Be.-nek a katonai állományú terhelt előzetes letartóztatási helyét meghatározó rendelkezése egyenes következménye a Határőrség rendvédelmi szervvé történő minősítésének, illetve a Magyar Honvédségnél a sorállomány megszüntetésének.

A 23. §-hoz

A Javaslat 28. §-a hatályon kívül helyezi a Be. 591. §-ának (5) bekezdését, amely szerint ha a hadkötelessel szemben a katonai szolgálatának megkezdése előtt elkövetett bűncselekmény miatt egy évet meg nem haladó szabadságvesztést szabtak ki, amely a katonai szolgálata alatt emelkedett jogerőre, a szabadságvesztés végrehajtását az elítélt leszereléséig hivatalból el kell halasztani. E rendelkezés hatályon kívül helyezése folytán szükséges a Be. 591. §-ának (6) bekezdését is módosítani, ahol a törvény visszautal a hatályon kívül helyezendő törvényhelyre.

A 24. §-hoz

1. A Javaslat a szabálysértési törvény 30. §-ának (1) bekezdéséből elhagyja a "sorkatonai szolgálatot teljesítő" szövegrészt, valamint pontosítja a rendelkezést annyiban, hogy mivel a honvédség és a határőrség keretei között a jelenlegi törvények szerint szerződéses állomány is teljesíthet szolgálatot, a normaszövegben erre a hivatásos állományviszony mellett utalni kell.

2. A Javaslat új rendelkezésként iktatja be azt az esetet, amikor a katona polgári személlyel együtt követ el szabálysértést, ekkor a civil szabálysértési hatóság folytatja le az eljárást, és ezt követően a fenytetés kiszabása végett keresi meg az elöljárót.

A 25. §-hoz

A Javaslat a Bv. tvr. szövegében is végrehajtja a szükséges korrekciókat. A Bv. tvr. 55. §-ának jelenlegi (3) bekezdése arról rendelkezik, hogy a katonai fogdában a szabadságvesztés végrehajtása alatt a hivatásos, a továbbszolgáló és a sorállományú elítélteket is el kell különíteni egymástól. A sorállományú elítéltekre vonatkozó rendelkezést a törvény szövegéből a Javaslat elhagyja.

A 26. §-hoz

A Bv. tvr. 58. §-a (1) bekezdésének második mondata jelenleg arról rendelkezik, hogy a katonai fogdában végrehajtott szabadságvesztés során különös gondot kell fordítani a sorállományú elítéltek nevelésére, valamint arra, hogy az elítéltek az alakulatukkal való kapcsolatukat fenntartsák és fejlesszék. Ehelyett a Javaslat azt írja elő, hogy az elítéltek szakmai ismereteinek szinten tartására, illetve fejlesztésére, továbbá arra kell gondot fordítani, hogy az elítéltek az alakulatukkal való kapcsolatukat fenntartsák és fejlesszék.

A 27. §-hoz

A Bv. tvr. 66. §-ának rendelkezései szerint a közérdekű munka végrehajtásának elhalasztása, illetve a már megkezdett közérdekű munka végrehajtásának félbe-

szakítása hivatalból két esetben lehetséges: egyrészt, ha az elítélt sorkatonai (tartalékos katonai) szolgálatra vonul be, a szolgálat időtartamára a büntetést kiszabó bíróság a közérdekű munka végrehajtásának megkezdésére halasztást engedélyez; illetőleg a büntetés-végrehajtási bíró a közérdekű munka végrehajtását félbeszakítja. Ha az elítélt gyermekgondozási díjban, illetőleg gyermekgondozási segélyben részesül, a halasztás vagy félbeszakítás időtartama egy év. A hatályos rendelkezések szerint a büntetés végrehajtását haladéktalanul meg kell kezdeni, illetőleg folytatni kell, ha az elítélt a szolgálatból leszerel, illetve a gyermekgondozási díj, illetőleg a gyermekgondozási segély folyósítását egy év eltelte előtt megszüntetik. A törvény arról is rendelkezik, hogy a közérdekű munka, illetőleg a hátralevő része nem hajtható végre, ha az ítélet jogerőre emelkedése után az elítélt legalább hat hónapig sorkatonai szolgálatot teljesített.

Az ismertett rendelkezések közül a Javaslat 28. §-a a Bv. tvr. 66. §-ának (2) bekezdéséből a sorkatonákra vonatkozó rendelkezést ("ha az elítélt a szolgálatból leszerel", a büntetés végrehajtását meg kell kezdeni, illetve folytatni kell), illetve a 66. § (3) bekezdésének a) pontját (a közérdekű munka végrehajtását megszüntető okot) hatályon kívül helyezi, a Bv. tvr. 66. §-ának (1) bekezdését pedig a Javaslat 27. §-a megfelelően módosítja. A jövőben tehát a közérdekű munka végrehajtásának nem lesz akadálya az, ha az elítélt sorkatonai szolgálatra vonul be.

A 28. §-hoz

1. A Javaslat az Alkotmány módosításával és az új Hvt. hatálybalépésével egyidejűleg, 2005. január 1. napján lép hatályba.

2. A Javaslat hatályon kívül helyező rendelkezéseket is tartalmaz. Így a Javaslat hatályon kívül helyezi a Btk. 122. §-ának (3) bekezdését, mivel a hadkötelezettség megszüntetése miatt már annak elvi lehetősége sem fordulhat elő, hogy a Btk. szerint katonának minősülő elkövető egyben fiatalkorú is legyen. Szintén a hadkötelezettség megszűnése miatt válik feleslegessé a lőszerral visszaélés vétsége tényállásánál a hadköteles katonai szolgálatot teljesítő elkövetőre vonatkozó rendelkezés. A Btk. 336/C. §-ra a továbbiakban azért nincs szükség, mert a polgári szolgálat teljesítésének akadályozását a Btk. Javaslat szerinti új 338. §-a rendeli büntetni a jövőben.

3. Figyelemmel arra, hogy a hadkötelezettség megszűnik, a Be.-ből hatályon kívül kell helyezni azokat a rendelkezéseket, amelyek kizárólag a sorállományú katonákra vonatkoznak. Ezek: a Be. hadköteles katona tanú védelmére vonatkozó 478. §-a (amelyet a Javaslat átalakít), a szoros felügyelet alá helyezést szabályozó 483. §-a, a védő kötelező tárgyalási részvételét előíró 489. §-ának c) pontja, a bűnügyi költségre vonatkozó 491. §-a, valamint a szabadságvesztés végrehajtásának sorkatonával szembeni elhalasztását előíró 591. § (5) bekezdése.

4. A hadkötelezettség megszüntetése folytán az új Hvt.-vel egyidejűleg nemcsak a hadköteles katonák szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIV. törvényt kell hatályon kívül helyezni, hanem a fogságfenyítés bírósági felülvizsgálatáról szóló 1994. évi XCIII. törvényt is.

A Javaslat ezenkívül hatályon kívül helyezi azokat a törvényhelyeket is, amelyek a Javaslattal egyébként hatályon kívül helyezett törvényhelyeket megállapították.

5. A Javaslat a Be. módosításával összefüggésben nem tartalmaz átmeneti rendelkezést. A Határőrség hivatásos és szerződéses állományú tagjainak azon bűncselekményei tekintetében, amelyek e Javaslat értelmében a jövőben nem tartoznak a katonai büntetőeljárás hatálya alá, a Javaslat hatálybalépésének napján e külön eljárás hatásköri alapja megszűnik, és a vádemelés előtti szakaszban lévő büntetőügyeket a Be. általános rendelkezései értelmében a nyomozás továbbfolytatására a rendőrséghez, illetve a Be. 29. §-ában felsorolt esetekben az ügyészséghez (ügyészségi nyomozó hivatalokhoz) kell áttenni, azokban az ügyekben pedig, ahol már vádemelés történt, az iratokat át kell tenni az általános hatáskörű bíróságokhoz. Ha viszont az ügyben másodfokú bírósági eljárás folyik, a másodfokú eljárást még a katonai büntetőeljárásra hatáskörrel rendelkező bíróság folytatja le, mivel a Be. általános rendelkezései szerint olyan ügyben, amelyben első fokon – törvényesen – a katonai tanács folytatta le az eljárást, általános hatáskörű másodfokú bíróság nem járhat el.